

nader onderzoek flora en fauna

# Raadhof te 's-Gravendeel

LBP|SIGHT



## ECOquickscan

ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap

2 november 2015

projectnummer: 15037



ecologisch adviesbureau *ECOquickscan* is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus



nader onderzoek flora en fauna

# Raadhof te 's-Gravendeel

In opdracht van:

**LBP|SIGHT**

contactpersoon:

de heer D. Verburg MSc

2 november 2015



## ECOquickscan

ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap

*Haico van der Burgt*

*Fruittelerserf 43*

*6846 AC Arnhem*

*T 026-8446525*

*M 06-12971680*

*E haico@ecoquickscan.nl*

*I www.ecoquickscan.nl*

wijze van citeren: Burgt, H.H.J. van der, nader onderzoek flora en fauna Raadhof te 's-Gravendeel. *ECOquickscan*, ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap, Arnhem, 2015.



ecologisch adviesbureau *ECOquickscan* is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus



## INHOUDSOPGAVE

<b>1</b>	<b>INLEIDING</b>	<b>1</b>
1.1	AANLEIDING	1
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN	1
1.3	LEESWIJZER	2
<b>2</b>	<b>WETTELIJK KADER</b>	<b>3</b>
2.1	FLORA- EN FAUNAWET	3
<b>3</b>	<b>ONDERZOEKSMETHODIEK</b>	<b>5</b>
3.1	VLEERMUIZEN	5
<b>4</b>	<b>RESULTATEN</b>	<b>7</b>
4.1	VLEERMUIZEN	7
<b>5</b>	<b>CONCLUSIE</b>	<b>9</b>
5.1	BESCHERMDE SOORTEN	9
5.2	CONSEQUENTIES	9
5.3	AANBEVELINGEN	10
 <b>BIJLAGEN</b>		
1	GEBIEDSFUNCTIES VOOR VLEERMUIZEN	
2	LITERATUURLIJST	



# 1 INLEIDING

## 1.1 AANLEIDING

In 's-Gravendeel (gemeente Binnenmaas, provincie Zuid-Holland) is de sloop van een voormalig gemeentehuis en de nieuwbouw van 21 grondgebonden woningen op dezelfde locatie beoogd. In het kader van de voorstaande beoogde ontwikkelingen heeft LBP|SIGHT, op basis van een eerder uitgevoerde quick scan flora en fauna (Burgt, 2015), aan ecologische adviesbureau *ECOquickscan* verzocht een nader onderzoek uit te voeren naar vleermuizen. In het voorliggende rapport worden de resultaten en conclusies van dit onderzoek weergegeven.

## 1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN

Het plangebied ligt midden in de bebouwde kom van 's-Gravendeel en wordt grofweg begrensd door de Smidsweg en de Korte Smidsweg aan de noordkant, een fietspad aan de oostkant, de Azaleastraat aan de zuidkant en de Tulpstraat aan de westkant.



*ligging (rood) en indrukken van het plangebied; hoofdingang van het voormalige gemeentehuis (linksonder), linkervleugel (midden), achterzijde van het gemeentehuis aan de Azaleastraat (rechts-onder) (luchtfoto: Google Earth)*

De directe omgeving van het plangebied bestaat uit een woonwijk met appartementencomplexen, vrijstaande huizen, twee-onder-een-kap woningen en rijtjeshuizen met bijbehorende (achter)tuinen. Rondom het plangebied is openbaar groen aanwezig in de

horende (achter)tuinen. Rondom het plangebied is openbaar groen aanwezig in de vorm van grasveldjes, heestervakken, boomgroepjes, bomenrijen en solitaire bomen. Met name langs de Korte Smidseweg staat een grotere doorgaande dubbele bomenrij.

Het plangebied bestaat uit het voormalig gemeentehuis van 's-Gravendeel en de omliggende grond. Het in 1982 gebouwde complex heeft een T-vorm en bestaat uit twee verdiepingen, een kelder en is voorzien van een plat dak; tegen de zuidoostkant van het gebouw staat een fietsenstalling. Rondom het gebouw, met name aan de noordkant, is relatief veel groen aanwezig in de vorm van heestervakken, grasvelden, boomgroepjes en bomenrijen. De bomen vormen een doorgaande structuur en hebben een dikte van 30-50 cm. Direct ten noorden van het gebouw, rondom het uitstekende middendeel, ligt een geïsoleerde en beschoeide vijver met een plas-draszone.

Het gemeentehuis is gebouwd in 1982, maar door de gemeentelijk herindeling en samenvoeging met de gemeente Binnenmaas in 2007, is het gemeentehuis overbodig geworden. Binnen het plangebied is de sloop van het voormalige gemeentehuis beoogd. Op dezelfde locatie worden 21 grondgebonden woningen gerealiseerd.



*impressie van de gewenste inrichting van het plangebied*

### 1.3 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de natuurwetgeving. Hoofdstuk 3 gaat in op de toegepaste onderzoeksmethode(s). De resultaten van het onderzoek komen aan bod in hoofdstuk 4. In de conclusies, beschreven in hoofdstuk 5, wordt duidelijk wat de consequenties zijn naar aanleiding van het onderzoek.



## 2 WETTELIJK KADER

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming geldt de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur. Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet. Het nader onderzoek naar vleermuizen voor het project Raadhof te 's-Gravendeel is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet.

### 2.1 FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11).

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:  
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het 'Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten' uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast;
- beschermingscategorie 2:  
Voor beschermde soorten die minder algemeen zijn en extra aandacht verdienen, kan een vrijstelling (behalve voor het opzettelijk verontrusten) verkregen worden als de initiatiefnemer een goedgekeurde gedragscode heeft. Indien dit niet het geval is dient voor deze categorie een ontheffing aangevraagd te worden.  
In zo'n gedragscode worden gedragslijnen aangegeven die men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is, als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaamheden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd;
- beschermingscategorie 3:  
De soorten uit deze categorie zijn in de Flora- en faunawet ingedeeld in twee groepen; de zogenaamde 'Bijlage 1-soorten' (uit het 'Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten') en 'Bijlage IV-soorten Habitatrichtlijn'. Het belangrijkste verschil is dat voor de 'Bijlage 1-soorten' een ontheffing te verkrijgen is in het kader van een ruimtelijke ingreep.

Voor 'Bijlage IV-soorten Habitatrichtlijn' geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Economische Zaken.

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

### 3 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het inventariseren van flora en fauna gebeurt, indien beschikbaar en toepasbaar, aan de hand van protocollen of 'vaste' inventarisatiemethodes. Deze methodes leiden vaak tot een goed beeld van de te onderzoeken soort of soortgroep in het plangebied. Indien mogelijk wordt dan ook volgens deze breed geaccepteerde onderzoeksmethode(s) geïnventariseerd. Hieronder wordt per soort of soortgroep de onderzoeksmethode(s) weergegeven.

#### 3.1 VLEERMUIZEN

Het onderzoek is uitgevoerd conform het protocol voor het inventariseren van vleermuizen (afgekort "vleermuizenprotocol") dat is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ, in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur. In het vleermuizenprotocol worden verschillende onderzoeksperiodes onderscheiden naar de verschillende functies (zie bijlage 1) dat een gebied kan hebben voor vleermuizen. Binnen het plangebied is onderzoek uitgevoerd naar kraam- en paarverblijfplaatsen. Het onderzoek naar kraam- en paarverblijfplaatsen geeft ook inzicht in andere mogelijk belangrijke functies van het plangebied voor vleermuizen.

Het onderzoek naar vleermuizen vindt plaats met behulp van een batdetector (een apparaat dat ultrasonische vleermuisgeluiden omzet in voor het menselijk oor hoorbare geluiden). Met meerdere personen (uitgerust met een Petterson D240x) is op 3 juni, 4 juli, 18 augustus en 8 september 2015 onderzoek gedaan naar kraam- en paarverblijfplaatsen. Het onderzoek heeft zowel rond zonsopgang (ochtendonderzoek) als rond zonsondergang (avondonderzoek) plaatsgevonden. 's Ochtends wordt voornamelijk gekeken naar zwermgedrag nabij de verblijfplaats. In de avond wordt gekeken naar uitvliegers en tijdens het paarseizoen wordt geluisterd naar roepende mannetjes vanuit of in de nabijheid van de verblijfplaats.

##### *weersomstandigheden*

Onderzoek naar vleermuizen is sterk gebonden aan weersomstandigheden, als het bijvoorbeeld hard waait of de temperatuur te laag is verlaten vleermuizen hun verblijfplaats niet. Hieronder staan de weersomstandigheden ten tijde van het onderzoek.

Datum	Soort onderzoek	Temperatuur	Windkracht	Onderzoeksomstandigheden
3 juni '15	avond	17 °C	2 Bft	optimaal
4 juli '15	ochtend	23 °C	3 Bft	optimaal
18 aug. '15	avond	14 °C	1 Bft	optimaal
8 sept. '15	avond	14 - 15 °C	1 - 2 Bft	optimaal

*weersomstandigheden ten tijde van het onderzoek naar vleermuizen*



## 4 RESULTATEN

Het nader onderzoek voor het project Raadhof te 's-Gravendeel heeft het onderstaande resultaat opgeleverd.

7

### 4.1 VLEERMUIZEN

Het nader onderzoek naar vleermuizen bestaat uit twee delen. Op de eerste twee onderzoeksmomenten is het voorkomen van kraamverblijfplaatsen onderzocht. Dit onderzoek heeft ook inzicht gegeven in het voorkomen van zomerverblijven, vliegroutes en het foerageergedrag van vleermuizen. De twee onderzoeksmomenten in augustus en september hebben inzicht gegeven in het voorkomen van paarverblijfplaatsen.



afbeelding 1: waarneming van vleermuizen binnen en in de directe omgeving van het plangebied

Op de voorstaande afbeelding zijn de waarnemingen van alle vier de onderzoeksmomenten bijeen gebracht. De kaart geeft op het gebied van het foerageergedrag vooral weer welke elementen (regelmatig) gebruikt worden. Het aantal vleermuizen dat gebruik maakt van het gebied is hieronder tekstueel uitgelegd.

#### *foerageergedrag*

Tijdens het onderzoek zijn twee vleermuissoorten waargenomen, namelijk gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*).

De ruige dwergvleermuis is alleen op 3 juni 2015 foeragerend waargenomen. De gewone dwergvleermuis is in kleine aantallen tijdens alle onderzoeksrondes waargenomen. In totaal foerageren in en aansluitend aan het plangebied tussen de 4 tot 6 exemplaren (met name in de zomer; in het najaar is de activiteit beperkt tot 1 tot 2 exemplaren).

#### *vaste vliegroutes*

Binnen en direct aansluitend aan het plangebied zijn geen vliegroutes waargenomen.

#### *zomer- en kraamverblijfplaatsen*

Binnen en direct aansluitend aan het plangebied zijn geen kraamverblijfplaatsen aangetroffen. Wel is één zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld (zie afbeelding 1). Deze verblijfplaats wordt gebruikt door zeker 4 exemplaren. Daarnaast is, op basis van gedrag (aantikken van de muur), mogelijk een tweede zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis waargenomen.



*invlieglocatie achterzijde gebouw*

#### *paarverblijfplaatsen*

Tijdens het onderzoek is op 8 september 2015 in het plangebied één paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld (zie afbeelding 1). Naar alle waarschijnlijkheid verblijft deze vleermuis op dezelfde locatie als waar de (mogelijke) zomerverblijfplaats is waargenomen. Naast deze verblijfplaats is buiten het plangebied ook een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis waargenomen.

#### *winterverblijfplaatsen*

Aangezien tijdens het najaarsonderzoek geen zwermactiviteiten zijn waargenomen, zijn er geen aanwijzingen dat grote groepen vleermuizen overwinteren in de gebouwen binnen het plangebied.

Kleine winterverblijfplaatsen van soorten die in gebouwen (woningen) overwinteren, zoals de gewone dwergvleermuis, zijn niet tot nauwelijks te onderzoeken. De aanwezigheid van paarverblijfplaatsen is voor de gewone dwergvleermuis vaak een indicatie dat gebouwen ook geschikt zijn als winterverblijfplaats voor een kleine groep of solitair overwinterde gewone dwergvleermuizen. Gezien het type bebouwen (geen open stootvoegen aanwezig en plat dak), beperkte activiteit van vleermuizen in het najaar en geen duidelijke toegang tot de spouw (indien aanwezig) wordt niet verwacht dat het gebouw gebruikt wordt als winterverblijfplaats door de gewone dwergvleermuis.

## 5 CONCLUSIE

Uit de resultaten voor het project Raadhof te 's-Gravendeel kunnen de onderstaande conclusies getrokken worden.

### 5.1 BESCHERMDE SOORTEN

In het plangebied is nader onderzoek uitgevoerd naar vleermuizen.

#### *vleermuizen*

Tijdens het nader onderzoek is een (mogelijk twee) zomerverblijfplaats aangetroffen van de gewone dwergvleermuis. Eén van deze verblijfplaatsen wordt in het najaar gebruikt als paarverblijfplaats. Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn jaarrond beschermd conform de Flora- en faunawet.

### 5.2 CONSEQUENTIES

In het plangebied zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Deze vaste rust- en verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd. Negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen zijn, bij de sloop van het gebouw, niet uit te sluiten.

In het kader van de Flora- en faunawet dient voor de gewone dwergvleermuis een ontheffing ex. artikel 75 aangevraagd te worden bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (voorheen: Dienst Regelingen; de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van Economische Zaken voor onder andere de ontheffingsverlening van de Flora- en faunawet).

In het kader van de ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet zal een activiteitenplan opgesteld moeten worden. In het activiteitenplan zal onder andere ingegaan moeten worden op mitigerende maatregelen en een onderbouwing van het wettelijk belang van de aanvraag. Mitigerende maatregelen hebben betrekking op de werkzaamheden (werkwijze), tijdelijke effecten en definitieve maatregelen om het plangebied opnieuw geschikt te maken voor soorten.

Een tweetal algemene voorwaarden is vanuit de Flora- en faunawet altijd van toepassing:

- in het broedseizoen van vogels mogen de vegetatie, bosjes en opstallen in het plangebied niet worden verwijderd. De start van werkzaamheden tijdens deze periode zouden kunnen leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren.

- op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
  - het beperken van verlichting tijdens de avonduren in voorjaar, zomer en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
  - het slopen (renoveren) en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen en/of onder begeleiding van een ecooloog.

### 5.3 AANBEVELINGEN

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet zijn er ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied, zoals:

- voor vleermuizen zouden open stootvoegen aangebracht kunnen worden in muren, of vleermuiskasten kunnen worden geplaatst in de spouw of tegen de muur op >2,5 meter hoogte in nieuw te bouwen woningen;
- het planten van bomen en struwelen voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheems bes- en bloemdragende struiken en planten;
- het aanleggen van een poel met natuurlijke oeverbeplanting, geïsoleerd van permanent watervoerende watergangen. Dit kan positieve effecten hebben op het voorkomen van amfibieën;
- gebruik in de nieuwe bebouwing vogelvriendelijk vogelschroot ([www.vogelvide.nl](http://www.vogelvide.nl)) of zet het vogelschroot één pan verder naar boven zodat broedruimte onder de pannen ontstaat;
- er kunnen neststenen worden aangebracht ten behoeve van gierzwaluwen op >2,5 meter hoogte in de muur, of bij een steile dakvorm als dakpannen. Ook kan door de hoekpan en/of nokpan 2-3 cm over te laten steken een nestruimte worden gecreëerd voor de gierzwaluw. Deze beschermde soort verliest steeds meer nestmogelijkheden. De huidige bebouwing is voor deze soort niet geschikt.







## BIJLAGE 1: GEBIEDSFUNCTIES VOOR VLEERMUIZEN

### ***verblijfplaatsen***

Alle typen verblijfplaatsen zijn beschermd.

- **Zomerverblijfplaats:**  
Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is.
- **Kraamverblijfplaats:**  
Een verblijfplaats van een kraamgroep met vrouwtjes met jongen.
- **Paarverblijfplaats:**  
Een verblijfplaats of de omgeving daarvan, waar meerdere vleermuizen overdag verblijven en paren. Afhankelijk van de soort. Te herkennen aan zwermgedrag of baltsroepen.
- **Winterverblijfplaats:**  
Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hibernation) gaan.

### ***overige elementen***

Indien aantasting van de onderstaande elementen het functioneren van een verblijfplaats aantast is bescherming aan de orde.

- **Vliegroute:**  
Een vaste route van een vleermuis of een groep van vleermuizen vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied en visa versa.
- **Migratieroute:**  
Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa.
- **Foerageergebied:**  
Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert.



## BIJLAGE 2: LITERATUURLIJST

Burgt, H.H.J. van der, Quick scan flora en fauna Raadhof te 's-Gravendeel. *ECOquicks-can*, ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap, Arnhem, 2015.

### Websites:

[www.vleermuis.net](http://www.vleermuis.net)

[www.vleermuizenindestad.nl](http://www.vleermuizenindestad.nl)

[www.rijksoverheid.nl](http://www.rijksoverheid.nl)